

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$5.00.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2857-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oblopuju n. pr. (July 1-24) poleg valnega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Poslovite jo pravilno, da se vam ne utvari list.

DELOVNO LJUDSTVO IN ZOPET BOŠ SLIŠALO STARO STOKRAT POGRETO BAJKO!

V volilni kampanji smo. Wall Street bo po svojem orodju — demokraciji in republikanski stranki — poslal zopet svoje prepovednike in krive preroke na vse kraje, da zbegajo volilce.

Ne volite La Folletta, bodo govorili krivi preroki in služabniki zlatega teleta. La Folletta podpirajo socialisti in to so strašni ljudje, ki hočejo deliti, bodo govorili čili mamonovi služabniki, da premotijo in zbegajo delavno ljudstvo.

Stare in lažnje so te besede in bile so že stokrat ovržene. Ampak podporniki Wall Streeta jih ponavljajo, da tako delovno ljudstvo ne spozna delitve, ki jo je uvedel Wall Street v interesu plutokracije.

Narodno premoženje Združenih držav znaša okrog 350 milijard dolarjev. Kajne, to je že lepa vsota, kajti če se razdeli ta vsota med stanovnike v Združenih državah, tedaj pride na vsakega moškega, ženo in otroka po \$3,350. Na družino obstoječo iz pet oseb, bi prišla čedna vsota \$16,750.

Koliko delavskih družin pa lastuje, ki imajo še več kot tri otroke, šestnajst tisoč sedem sto petdeset dolarjev?

Delavci bi se šteli srečnim, ako bi vsak delavec, vsak delavski otrok ali delavčeva žena lastovala \$3,350. Tudi mali farmarji in farmerski najemniki bi vsklikali veselja, ako bi vsak izmed njih imel tako premoženje.

Delavci, mali farmarji in farmerski najemniki nimajo takega premoženja. Zakaj pa ne? Ker je premoženje že razdeljeno. Kdo ga pa je razdelil? Socialisti? Ne!

Razdelili so ga finančni baroni, industrijski magnati in trgovski knezi.

Premoženje J. D. Rockefellerja cenijo na pol milijarde. Ford, ki je razglašen kot "dobri kapitalist", ima na leto sto petdeset milijonov dohodkov.

In če delovno ljudstvo sešteje še premoženje Morgana, Garyja, predsednika jelekarskega trusta, Schwaba, Mellona, Vanderbilta, Guggenheima in drugih finančnih baronov, industrijskih magnatov in trgovskih knezov, bo razumelo, zakaj samo nima drugega kot trpljenje in bedo in zakaj podporniki Wall Streeta kriče, socialisti hočejo deliti.

Da, socialisti hočejo deliti. In sicer žele razdeliti delo.

Danes vidimo na stotine parasitov, ki ne delajo, pa žive razkošno in udobno o sadovih delovnega ljudstva. Socialisti žele, da tudi ti parasiti delajo in s svojim delom koristijo človeški družbi. Nekaj dela hočejo socialisti odkazati tem parasitom, ki ga zdaj vsega izvršuje delovno ljudstvo. In take delitve se boje parasitični sloji in zato podtikajo socialistom vsakovrstne misli, kakoršne se morejo roditi le v hudobnih možganih ali pa v norišnici.

V volilni kampanji smo in parasitičnim slojem pride vsaka laž prav, da podaljšajo življenje sedanjemu krivičnemu gospodarskemu sistemu!

POSUROVLJENJE LJUDSTVA.

V Ville Plattu, La., so obesili morilca, ki je pristal, da je umoril štiri osebe. Preden je šerif sprožil past in je morilec že stal na odru pod visilicami z vrvice okoli vratu, so morilca fotografirali v raznih pozah. Te slike zdaj prinašajo dnevnik.

Take slike ne ubujajo nobenih plemenitih čutov, za mladino so pa naravnost kvariljivi.

Na kriminalce imajo take slike tak vpliv, kakor javne eksekucije v srednjem veku. Kolikor več ljudi so javno eksekutirali, toliko hitreje so se množili hudodelci.

Te slike, ki jih prinašajo zdaj časniki, nam odkrivajo, kako globoko je razvita v kapitalistični človeški družbi pohlepnost po denarju in dobičku. Celo kriminalce, ki stoji pod visilicami, jim služi kot predmet za kupčijo in povzemanje profita.

Dobičkarji bodo rekli, da take slike služijo kot zgled, ki ostrani hudodelce, da se vrnejo na pravo življenjsko pot. Take besede so le umazan izgovor, ki ima prikriti pohlepnost po profitu. Ob tem času, ko so krožile te slike po časopisih, je bilo samo v Chicagu in okolici izvršenih nekaj hladnokrvnih umorov. Slike niso poboljšale niti enega hudodelca! Kdor navaja ljudstvo k poštenemu življenju, mu ne kaže sirovih slik, ampak ga uči spoznavati vrednost človeškega življenja.

Po katerem redu se izdajajo priselniške vize.

Kakor smo videli v prejšnjem članku, izdajanje viz za kvotne priselence se je sistematiziralo na ta način, da po en konzul v vsaki inozemski državi vodi kontrolo o priselniških vizah. Ta kontrolni uradnik nakaže vsakemu konzulu na podlagi predhodne cenzitve gotovo število priselniških viz, ki naj jih konzul izda na račun določene kvote. Kontrolni uradnik sam pa si pridržuje deset odstotkov kvote za izredne slučaje, zlasti za one konzule, ki nimajo nakazanih nikakih tekočih števil na račun kvote. Vsak konzul sme izdajati na mesec le deset odstotkov nakazane mu števila viz.

Novi priselniški zakon določa, da pri izdajanju priselniških viz kvotnim priselencem se mora dajati prednost nekaterim sorodnikom ameriških državljanov in onim priselencem, ki so izurjeni v poljedelstvu. Sorodniki ameriških državljanov, ki uživajo to prednost v okvirju kvote, so: neporočen otrok pod 21. letom, oče, mati, soproga oziroma žena ameriškega državljanja, ki je sam čez 21 let star. (Neporočni otrok pod 18. letom in žena ameriškega državljanja, nastanjenega v Združenih državah, sta izven kvote; dobivajo torej posebno priselniško vizo, ki ne obremenjuje kvote). Žena in neporočni otroci poljedelca, ki potujejo s njim oziroma ki mu sledijo, imajo tudi pravico do prednosti v okvirju kvote. Število kvotnih priselencev, imajočih pravico do prednosti, pa ne sme presegati 50 odstotkov letne kvote za posredna dežela. Zakon ne pravi, da številni prednostni priselenci v sorodniški in poljedelci skupini mora biti enako. Marveč pravi, da nobena izmed teh dveh skupin ne sme uživati prednosti ana napram drugi.

Prednostne vize se torej po zakonu omejujejo na 50 odstotkov vse kvote. To seveda ne pomenja, da sorodniki ameriških državljanov in poljedelci, kateri so bili postavljeni v razred prednostnih priselencev, ne morejo več dobiti priselniške vize, čim je izrpana prednostna polovica kvote. Stvar je le taka, da oni pridejo potem zaporedno na vrsto skupaj s drugimi priselenci — torej brez nikake prednosti pred drugimi radi sorodništva ali poljedelstva poklica.

Čim konzul dobi od kontrolnega uradnika nakazano mu serijo priselniških viz za kvotne priselence, on pridrži prvo polovico serije za one prošilce, ki so vpravičeni do prednosti. Prošilce vpravičenih sorodnikov ameriških državljanov in poljedelcev treba rešiti najprej, dokler ni polovica serije izrpana. Prav mogoče je pa, da je toliko prošilcev s strani sorodnikov in poljedelcev v danem mesecu, da bi se njihove priselniške vize same presegale vso mesečno kvoto. V takem slučaju in, dokler ni še izrpana ona polovica vse kvote, ki je rezervirana za prednostne priselence, ne bo konzul rešil prošilcev onih, ki niso vpravičeni do prednosti. On bo izdal v takem mesecu priselniške vize le sorodnikom in poljedelcem.

Čim pa je izrpana polovica kvote, rezervirana za vpravičene do prednosti, ali pa kadarkoli ni zadosti prošilcev s strani teh prednostnih priselencev, da bi izrpane vse mesečno kvoto, bo konzul reševal prošilce neprednostnih prošilcev in jim izdal priselniške vize na račun druge polovice nakazane mu serije tekočih števil.

Za kvote, ki so manj od 300, ni desetodstotne mesečne omejitve. Velike praktične vrednosti za priselence je vprašanje, po kakem redu se izdajajo priselniške vize. Kakor smo že v razlagali, konzul jemlje v poštev najprej one, ki so po zakonu vpravičeni do prednosti v okvirju kvote. Čim je izrpana polovica kvote, ne dela se več nikake razlike med sorodniki ameriških državljanov ali poljedelcev in onimi drugimi priselenci, ki niso vpravičeni do prednosti. Ali tudi za izdajanje teh neprednostnih viz je državni departament postavil nekatera pravila glede reda, po katerem naj konzuli izdajajo priselniške vize.

Prošilce za priselniške vize se rešujejo namreč po gotovem redu in pridejo na vrsto najprej sledeči:

Prvi: Sorodniki ameriških državljanov in izurjeni poljedelci, ki so po zakonu vpravičeni do prednosti. (Število priselencev, ki se jim priznava ta prednost, ne sme presegati polovice vse kvote. Ako je kvota manjša od 300, poljedelci kot taki ne uživajo nikake prednosti.)

Drugi: Inozemci, ki so si zagotovili vizo na potnem listu tekom fiskalnega leta, ki se je zaključilo dne 30. junija 1924, ali niso mogli odpotovati v Združene države, ker je bila kvota že izrpana; priselniška viza se bo jim izdajala po redu, kakor se dobili vizo na potnem listu.

Tretji: Inozemci, ki so se prošili za vizo potnega lista, kakršna je bila predpisana po starem zakonu in ki so plačali pristojbino, ali niso še dobili svoje vize — in to po redu, po katerem so viličili prošnjo.

Petli: Vsi drugi inozemci — po onem redu, po katerem so osebno ali pisмено vložili prošnjo za priselniško vizo.

Ako priseljenec ne uporabi svoje priselniške vize v določenem roku oziroma ako ga priselniško oblati ne pripustijo v Združene države, se ne bo nikomur izdala druga viza namesto prve razveljavljene vize. — F. L. I. S.

Farmer kot kapitalist.

(Leland Olds za Fed. Press.)

Povprečnega farmarja v Združenih državah smatramo kot kapitalista, pa vidimo, da je njegovo delo s garancijami vredno skoraj vse leto vredno na dan manj kot 75c, ali na leto \$220. Tako povejo številke sveznega departamenta za poljedelstvo. Poizkusni industrijski kapitalisti in njih političarjev, da prepričajo farmarja, naj dela in glasuje s kapitalističnim razredom, so uničeni pri poznavanju teh števil.

Samostojni farmarji so imeli lansketo leto povprečno \$890 na 16, 183 farmah, kakor je preračunal svezni departament. Poleg tega, da so imeli dohodke večje kakor stroške, pravi poročilo, so te farme uspele na inventarjih, živini, pridelku, strojih in potrebnih povprečno za \$130, kar naredi skupaj, da so imeli dohodka za \$1020, za delo farmarja in njegove družine ter izkoriščanje kapitala \$17,490, kot je preračunano, da je povprečno vložen v taki farmi. Te forme so tudi proizvedle hrano in kurivo za dom v povprečni vrednosti \$250.

Vzemimo najvišje mogoče število vključno s hrano in kurivom, kar je bilo porabljeno na farmi, in dobimo, da je bilo skupno pridobljenega na farmi za \$1,270 ali manj kakor je zaslužil povprečni mesčni delavec v industriji. Ampak poleg tega smatramo farmarja tudi kot kapitalista in računamo tako kot računa kapitalist. Odbijmo šest od sto od \$17,490 vloženega njegovega kapitala v farmo, kar je vsakega malo s ozirom na veliko risko, pa spoznamo, da ostane farmarjevo plače samo še največ \$220. Kakor pravi list "The New Republic", je on kapitalist samo še radi lepšega radi dejstva, da lastuje delo in orodje, si izposoja kapital, vpeljuje delavce in gre vse akoci kakor kapitalističen proces. On lahko še naprej čaka in dela, ampak ako bo samo čakal, bo umrl za lakoto, ne tako kot drugi kapitalisti.

Preostanek \$890, pravi svezni departament za poljedelstvo, je bila povprečna vsota, ki je ob letu ostajala za trud farmarja, iz katere je potem moral gledati, da odplača obresti na dolgove, skrbil za novo orodje in popravilo starega in se preživljal. Obresti, ki so jih farmarji plačevali akoci zadnje leto, so znašale povprečno \$230 in za izboljšanje in popraviljanje orodja je preračunano, da je povprečno \$140.

Prodaja pridelkov zadnje leto je bila približno za \$850 v lanskem letu na vsakega, a povprečno na prodaja živine pa je bila \$1,310 in razni drugi prejemki so lahi znali povprečno \$40 na vsakega, kar tvori skupaj vsoto \$2,240. Stroški v gotovini so na farmarja povprečno znašali lansketo leto \$1,350, kateri vključujejo najeto delavstvo za \$350, živino \$240, prehrano \$210, gorjivo \$60, seme \$40, davki \$190, stroji \$110 in razno \$150. Svezni departament za poljedelstvo meni, da te številke daje precej natančno sliko o stanju farmarjev, pa še so nezadostni, ali pa prav globoko v dolgovih in se lahko imenujejo "kapitalisti".

Take številke nudijo jako praktično pojasnilo, zakaj farmarji odklanjajo naslov, da so kapitalisti, katere bi jim radi podelili premeteni ekonomistari stare šole. V dveh besedah, ki jih je prišel list "The New Republic": Zmanjšanje profita, zmanjšanje najemnine, potreba preračunavanja farmarjevega dohodka kot delavčevega, farmarjeva nezmožnost, da kontrolira delo, produkcija ali cena — vse te je med dejstvi, ki

pojasnjujejo, zakaj se ameriški kmetovalci ne mara priključiti kapitalističnemu razredu, temveč pristopa v vrste delavcev. Razum neorganiziranih delavcev je farmar najbolj brezmoležen predmet izkoriščanja v modernem gospodarskem sistemu.

Henry Ford — dobri kapitalist.

Zdi se, da med nekaterimi delavci prevladuje mnenje, da je Henry Ford najboljši kapitalist, kar jih je še kdaj živelo. Zagovarjajo ga radi tega, ker plačuje svojim uslužbenecem minimalno plačo šest dolarjev za osem ur dela. Če bi tudi bilo to res — kar pa ni, ker Henry Ford tudi sklepa pogodbeno delo, pri katerem pa delavec ne zasluži po šest dolarjev na osem ur, pri njegovem podjetju v St. Paulu, Minn., kjer pogodbeniki plačujejo zanj delavce — dejstvo ostane, da je on najboljši človek v Združenih državah in zato najuspešnejši izkoriščevalac delavstva te dežele.

Njegovega čistega letnega dohodka je \$150,000,000. To pomeni, da ima pol milijona dolarjev na dan, za vsak delavni dan, ki jih je 300 v letu.

Računajoč na osemurni delavnik na dan ima Ford \$62,500 čistega za vsako uro in (strmitel) \$1,041,67 vsako minuto. Za vsako sekundo skozi vse leto po osem ur na dan ima Ford \$17.36. Torej v eni sekundi zasluži Ford \$11.36 več kakor delavec v osemih urah. Delavec, kaj si misli, ali Ford zasluži \$17.36 vsako sekundo in pol milijona vsaki dan?

Vsekakor bi bil Ford najbolj znamenita oseba, ako bi res toliko naredil, kolikor ima plače in bi človeški družbi za toliko proizvedel. Ampak še bolj zanimivo je dejstvo, da je na svetu še veliko Dubov in Mutov, ki verjamejo, da Ford res toliko zasluži.

Dub bo brikone zagovarjal Forda, da mu gre toliko, ker je iznašel avtomobil in da njemu gre za sluzga za toliko razvoj je avtomobilne industrije, zato da je upravičen do milijonov dolarjev, ki se mu kupijo dnevno.

Ampak ali je Ford v resnici sam iznašel avtomobil? Nikakor ne.

Predno je on mogel zapostaviti idejo, da je gasolinski stroj mogoče vpreči v voz namesto konja, da ga voz, je iznajditeljski genij pred milijoni let bil potreben, da je iznašel, kako se rabi kamenje kot orodje, leseni, bronasti bati in selesno orodje, kako se topijo kovine in prenamejajo iz njih stroji, da jih goni veter, voda, para, elektrina in gasolinska sila. Počasi z naporom in delom se je razvila industrija do točke, ko je bilo mogoče zapostaviti idejo, da se da izdelati stroj, ki bo s pomočjo gasolina vozil kočijo. Ideja je bila enostavna. Mnogi ljudi je odkrilo in iznašlo alične in enako koristne novosti, ampak živeli so v ubožstvu.

Ker je torej Henry samo nekaj dodal pri izboljšanju že iznajdenega stroja, bodo tisti, ki ga zagovarjajo, pa naj bo Mutt, Dub ali celo Nut pojasnili, če imajo morda še kak drug vzrok, da ga zagovarjajo, da je Fordov čist profit na leto tako velik kakor imis 30,000,000 delavcev povprečno (\$5) plače na dan.

IZ PRIMORJA.

Pravi sta ali slepar? 25. julija se je vrnil v Prebeneg pri Dolini mlad mož, ki pravi, da se piše Ivan Prašelj in da je šel k vojnikom marca meseca 1919. Domači niso prejeli vse ta čas od njega nobenega sporočila. Sedaj se je zgledal osebnost. Pravi, da je bil vjet v Rusiji. Mati Prašljeva, ki še živi, pa v dollecu ni spoznala svojega sina in sedaj začnena pravda, ali je Ivan Prašelj pravi materin sin ali pa navaden slepar.

Umrla je v tržaški bolnišnici Antonija Hreščak, p. d. Ludveta in Borita.

Šumna novica na miranski cesti pri Gorici. Dne 30. jul. se je vračal iz Gorice na kolesu kamnosek Anton Petrovič. Peljal se je domov v Miro. Vozil se je po desni strani ceste, kar pridirja s njim avtomobil, v katerem je sedel znani narodni odpadnik učitelj Vinko Bandelj (Bandelli) in ga podere na tla. Vozilo je vleklo nesrečnega kakih 15 korakov za sabo. Potem se je avtomobil ustavil, naložil ranjenca in ga odpeljal v gorško bolnišnico usmiljenih bratov, kjer je poveljeval v stražah mukah umri. Take pomeni so odpadnikom človeška življenja.

Vesti iz Jugoslavije

Spominška pločica za padle jake. — Kakor nedavno ob Selca nad Škofjo Loko bodo Kroparji postavili spominško pločico svojim v svetovni vojni lim rojakom. Lepa bakrena pločica s 25 imeni se bo odkrila v polovici meseca avgusta. Pločica marmornat okvir s streljanimi slikami.

Velikanske povodnje se razjo zadnje tedne po ptujekm lili in groze potopiti vse prebstvo. V okolju je namreč vse no vinotočev, po katerih ljudstva, ki pije in pije brez nehanja. Vino se toči po 24 kron. Razumljivo je, če preti grinja, da si človek nakupi drugga blaga za naprej, pa se podraži. Ali nerazumljivo, kako bi se mogel za naprej in in si napolniti želodec s alkoholom iz strahu, da bo jutri dražje. Posebno se mora om vinotoč na ptujekem gradu, last nemškega mogotca, Herbersteina. V tem vinotoču je samo dne 6. julija poplo polovnjakov vina, to je blizu litrov. Strah in groza mora vsakogar, kdor le malo počaka velika škoda se dobi tem človeškemu zdravju in moženju prebivalstva. Kdo je toliko vina v današnji državi? Vinotoče obiskujejo vsi obrtniki in trgovci, ki na tarnažo o draginji. Ne na pa tudi delavcev, ki svoje priljubene groše nosijo temskim mogotcem. Naravnost na meglja, kakor v dolini šen janski leži zadnje tedne ptujsko okolje. Ob večerih — sebo nedeljskih — se v vinjenih gručah, ropotajoč, v domovja. Iz prejšnjih časov Ptuj svetovnoznatan kot najšpansarsko gnezdo, v katerem kraljevali zganjarni Huterji, Strahila kot nemški valjan. du se je pripovedovalo, da ga še Nemeč s šnopom ubili. I pa ni boljše. Oblastva izdovoljenja za vinotoče brez sojanja, samo da dobi držav tak. Razumemo, da je za gradnika težko, če mora izkavinkov, po katerih naj spravi pridelek v denar, ali da bi moralo vržiti na tak ljudst vsakem oziru škodljiv način potrebo. Poskrbite rajle voz, če se ne morete biti brez ga. Zadnja leta imamo v ptuj okoljih toliko tuberkuloze, k še ni bilo nikoli. Seveda, k ljudstvo alkoholizira, se usti jo podlage za vse bolezni, se je pa za tuberkulozo.

V nedeljo 20. julija je bil Sv. Marjeti nje Ptujega župnika. — Kakor je pri takih slovesnih navada, so se tudi tega dne cerkvi spoprijeli fantje in n vili celo vojsko, tako da jih je kaj šlo v bolnišnico, nekaj zapore. Žandarji so bili sle di pri mafi, pa niso imeli o s seboj. Morali so poslati v v v Moškanje po puške, da so ko pomirili pijane fante in s — Stare cerkvene navade p izginejo, naj bo toliko in ževalnih društev pod vodo kaplanov in župnikov.

Od trboveljskih dogodkov minula že dva meseca, pa se v ni uradnega poročila o prelaskave. Seveda ne, ko je kava bila izročena približno skrim klečaplazem in ko so li ti klečaplazi svoj osebni res, da celo zadevo zatoljajo kvečjemu delavstvo noter po jo. Sedaj prihajajo v javnost di zanimive vesti, kako so a boveljski dogodki pripravili merodajnih mest. Poveljnik venskega orožništva je sam poskrbel, da ni bilo na dan godkov primerno poskrbljen varnost, njegovi podrejeni so v Trbovljah so skrbeli zato po dogodkih ovadbe proti n našim niso dosegle kraja in h kateremu so se namenile.

Kaj dela Jovo Čuruga. I sedništvo sodišča v Osijeku kaznovalo Jovo Čuruga na 10 trdega letišča radi nedovolje dopisovanja s svojimi teve Istotako mu je prepovedane nje časopisov in knjig in bila ta blazina, katere mu je pri njegovu teta.

Umrla v Ljubljani. Ivan niki, danarica, 31 let. — D Kermendi, brivci sin, 5 let Majda Bišchof, hči zasebnice mesec. — Katarina Kisev varn. delavka, 49 let. — Dr. Schmidinger, notar, 72 let. — Filipina Taborsky, mestna 74 let. — Marija Toma, garka in posostnica, 66 let.

Šumna kosa. Dne 2. avg. mris lastnica znane gostilne "Raci" v Spodnji Šiški. M. Toma. Stara je bila 66 let.

Delavske novice.
(Federated Press.)
Tiskarjev za 44-urni teden končan.
Mednarodna tipografska unija je na svoji tujkajski konvenciji sklenila, da 31. avgusta zaključi dolgo stavko za 44-urnega delavca v tujini. Stavka, ki se je začela v maju 1921, je bila v večini mestov končana.

Stavka papirničarjev.
Manistique, Mich. — Stavka papirniških delavcev v tovarni Paper Fiber Co., ki je izbruhnila 1. julija, še traja. Delavci zahtevajo priznanje unije. Družba je odpovedala "indfunkšen", katerega stavarji ignorirajo.

W. W. so zanesli svoj spor na sodišče.

Chicago. — Sodnik Timothy Conroy je 15. t. m. velel zapreti delavske prostore organizacije I. W. W. na 1001 W. Madison St. Obtožba je prišla, ko je pet izobčenih gl. odbornikov zahtevalo, da sodišče prepove nadaljnje govorjenje tajniku Doyleju in govorjenju organizatorju Fisherju. Glavni urad ostane zaprt toliko časa, dokler sodišče ne razsodi o tožiteljev.

Polna brezposelnost v Avstriji.
Dunaj. — Imed 180,000 kovanih delavcev v Avstriji je 100,000 delavcev brez dela.

Telefonski in brzojavni privatni interesi so varni.

VI LETI IMAJO ČASA ZA IZNAJANJE POTEZ V SVOJO KORIST.

Privatni interesi zavlačujejo spoštovan med Severno in Južno Ameriko.

Washington, D. C. (Federated Press) — Državni departement je namigal, da ne more podpisati pogodbe, ki je bila izdelana in objavljena v glavnem mestu Mehike dne 21. julija od 21 zastopnikov šestnajet južnih ameriških republik, nastopajočih kot Interameriška unija za električne komunikacije, ker sta telefonska in telegrafna služba v Združenih državah privatni monopol. Konferenca v glavnem mestu Mehike je posledica zborovanja v Santiagu, ki se je vršilo v mesecu aprila 1923. Ta konferenca je odločila, da dežele, ki pripadajo Interameriški uniji, sprejmejo enotne in enake določbe za prevajanje telefonske in brzojavne službe.

Department je izdal dolgo izjavo, zakaj je stvar pomembna in da ni prišlo do sporazuma z južnimi republikami in povdarja, da je tudi na zborovanju v Santiagu povedalo: "Zato, ker so kabli in brzojavne naprave v Združenih državah privatna lastnina." Na dnevnem redu je bilo vprašanje, da se priporoči ameriškim narodom, da napravijo pogodbo, po kateri se znižajo pristojbine za brzojavke, ki se odposiljajo po podzemnem kablju. Dalje se priporoča ameriškim narodom, da razmislijo stvar, da se znižanje pristojbin razširi na vse brzojavke.

Na konferenci v Mehiki se je odločila pogodba, po kateri se postavita dve ceni ne glede, kakšna je razdalja. To je pa povzročilo nesporazum, ki so udeleženci v Združenih državah, kateri niso podpisali resolucije, ki se vrti v bodočem letu v Južno Ameriko.

Na konferenci zastopniki izjavljajo, da zastopniki Združenih držav niso podpisali resolucije, ker so mislili, da se bodo pogodbe do prihodnjega zborovanja, ki se vrši v bodočem letu v Južno Ameriko, razširile na vse brzojavke. Na konferenci zastopniki izjavljajo, da zastopniki Združenih držav niso podpisali resolucije, ker so mislili, da se bodo pogodbe do prihodnjega zborovanja, ki se vrši v bodočem letu v Južno Ameriko, razširile na vse brzojavke.

kah kliče v spomin dejstvo, odkar ni več v kongresu rudar David J. Lewis iz Marylanda, to je od leta 1917, nihče ne priporoča nacionalizacije brzojavnih telefonskih in brzojavnih naprav razen socialističnih kongresnikov Meyer Londona in Victor Bergerja. Brzojavni trust gradi telefonske in brzojavne naprave križem Združenih držav, njegova moč narašča, njegov vpliv se čuti v postavočajnih zbornicah. Ti privatni interesi spadajo med najbolj varovane privatne interese.

Slabo je preskrbljeno za vaš otrok.

OTROCI NE SMEJO OSTATI BREZ NADZORSTVA.

Nesreča nikoli ne praznuje.

Chicago, Ill. — Današnji gospodarski sistem je tak, da delavska deca ostaja brez nadzorstva, kar seveda deco izpostavlja raznim nesrečam, ki se dostikrat razvijajo v tragedijo za celo družino. Tako tragedija se je odigrala na domu Peter Dumela. Mati 12-letnega Hoelicha, ki se je poročila pred dobrim tednom s Paul Kompassom, je prišla na obisk k Dumelovim. S sabo je pripeljala oba sina: 12-letnega Franka in 10-letnega Antona, da se tam igrajo z Dumelovimi otroci. Materi sta na to odšli kupovat v notranje mesto.

Komaj sta materi odšli, so prišli otroci igrati "skrivavnice". 5-letni Peter Dumel in 12-letni Frank Hoelich sta zlezla v kovčeg. 3-letna Rozika je pa ponorela zaprla kovčeg.

Ko se je popoldne vrnil Dumel domov z dela, je našel Roziko spet. Anton se je pa igral z 11-letnim John Cornom. Dumel je vprašal, kje sta Frank in Peter, dečka sta odgovorila, da sta najbrž odšla v Lincolnov park. Oče je iskal dečka po sosesčini, seveda zastoj. Medtem se je zbudila mala Rozika in je rekla: "Frank in Peter spita v kovčegu."

Mati in oče sta hitela k zaprtemu kovčegu in sta ga odprla po silnem naporu. Notri sta ležala dečka svita v klopčič, mirna in blede. Porvali so ognjevarne, ki so se trudili nekaj ur s pulmotorji, da ju obude v življenje, seveda zaman.

Mati 10 mesecev starega Petera Dolasa in 3-letne Peonyje je odšla v bolnišnico sv. Luka, da se tam zdravi. Ko se je vrnila domov, je eksplodirala plinska peč na domu mrs. Doroteje Tinguosove. Mala Peonyja je padla od plina. Eksplozija je sledila, ko je Tinguosova pol ure kasneje prišla vžgalica, da prižge plin in skuha obed. Svignil je plamen in Dolasova je zagrabila malo dekletce in je skočila skozi okno. Tinguosova ji je sledila skozi okno, a v dimu in plamenu je pozabila na malo dete. Prišli so ognjevarci in rešili dete še živo. Mali Peter je kasneje umrl v bolnišnici, mala Peonyja in njena mati se pa borita s smrtjo v bolnišnici.

12-letna dečka Joseph Sasek in Bennis Powell sta bila ubita, ko sta šla po železniški progi. Za njima je prispel lokalni vlak in ju povozil.

11-letni Donald Whieling je našel smrt, ko je splezal na brzojavni drog. Ko se delavci behali delati, je deček poskušal splezati na drog. Bil je še blizu vrha, ko je omahnil in padel dol. Razbil si je lobanjo.

Mrs. Leslie S. Jones je čistila kopalno sobo. Dve leti star Robert je priplezal za njo v kopalno sobo in izpil likoz. Deček je umrl. Tako padajo proletarski otroci v pregrobnji grob, človeška družba pa ne stori ničesar, da bi bili proletarski otroci pod dobrim varstvom, kadar morajo njih matere delati. Tudi ta mlada proletarska življenja ima kapitalistična človeška družba na svoji vesti.

Največja tiskarna na svetu je nedvomno državna tiskarna v Moskvi. V zadnjih petih letih je ta tiskarna natisnila deset milijard strani raznih knjig, brošur in drugih tiskovin, kot poroča Federated Press. Tiskarna je bila otvorjena leta 1919. V začetku je tiskala le vojno propagando, danes pa se specializira s kolektivnimi knjigami, katerih je lani natisnila 18,000,000 izvodov. V prihodnjem letu mladi sovjetska vlada posvetiti največjo pozornost tisku za kmetje. V načrtu je milijone knjig, brošur in listakov, ki bodo šle v rudo rusko vas.

Ločitev Carusove vdove.

Enrico Caruso, najslavnejši tenorist zadnjih petdesetih let je bil rodom Italijan, toda v svoji ljubezni ni bil prav nič patrijotečen in se ni oženil s Italijanko. Za soprogo je vzel Dorothy Benjaminovo, hčerko bogatega ameriškega milijonarja Parka Benjaminja. O Benjaminu pripovedujejo, da je bil prismojen človek, kar kaže posebno dokazuje čudna uredba njegovih družinskih razmer in neprestane spletke, katere je uprizarjal ves čas svojega življenja zoper svojo obitelj, prijatelje in znance.

Miss Dorothy je preživela svojo mladost v žalostni puščobi. Oče jo je strogo nadzoroval in ji ni dovoljeval, da bi zahajala v družbe, klube in na zabave. Ves čas je morala preživeti ob živanki, vesti lepo belo platno in čisti romane. Ko je dobila guvernanta, so se časi nekoliko predrugačili. Oče si ni dovoljeval, da bi hčerka gojila prijateljstvo s osebam drugiga spola, toda je dopustil, da je Caruso včasih prišel v stik s Dorotejo. To se je dogajalo tem lažje, ker je pevec neprestano prinašal darove guvernanti Ani Bolchi, kar pa se ni vrnilo v obliki podkupovanja, marveč v tako nežen način, da je guvernanta mislila o sebi, da bo v kratkem postala Carusova nevesta in potem žena. Na koncu pa se je reš drugo obrnila. Miss Dorothy je postala zakonika žena tenorista Carusa — na največje začudenje in razočaranje guvernante Bolchi in milijonarja Benjaminja. Poroka njegove hčerke s pevcem je postala pravec družabni "škanjal" in senzacija, okoli katere so stikali glave vsi opravilci.

Lani je Caruso umrl in gospe Dorothy je postala vdova. Ne za dolgo. Potovala je na beneški Lido in tam se je zaljubila v angleškega častnika Ernesta Ingrama, katerega je vzela za moža. Medtem pa je umrl njen oče. Napravil je pred smrtjo testament, ki se je glasil zelo čudno: Vsakemu otroku je zapustil celih pet dolarjev, guvernanta Ano Bolchi pa je podelil ter ji ostavil vse premoženje. A Dorothy se je kmalu naveličala svojega drugega moža. Manjkalo ga je povsod, kjer si ga je želela več. Ker je Ingram začel zahajati v ameriške družbe, katerim je gospe Dorothy nasprotovala in se je obnašal napram svoji ženi premalo obzirno in galantno, je dama vložila proti njemu tožbo za razvedbo zakona. Sedaj teče ta zanimiva pravda in v njej je posebno zanimivo to: Gospe Benjamin-Carusu-Ingram, ki je glasom določil ameriškega zakonika, se nahaja na težkem razpotju in ne ve kaj naj stori, ali naj se da ločiti v Ameriki, ali na Angliji. Če stori prvo, izgubi ameriško državljanstvo in postane angleška podanica — če pa se posluž drugega izhoda, se mora sopot podvreči ameriškim postavam, kar pa ji ni všeč, ker so baš Američani zakrivil njeno ločitev. In tako ima Carusova vdova zopet opraviti z zavedo, ki je njenemu očetu prinesla slavo ekscentrične človeka in izroča tudi njo lani ludiški sodbi in obsodbi, mnenju, namreč, da se koleša v glavah Benjaminove rodbine ne vrtijo prav, ampak narobe.

S polja vede.

Marsova opozicija.

(Po Garretta P. Servissu.)

Približanje Marsa k zemlji dne 23. avgusta je zbudilo veliko zanimanje, radi česar bi čitatelji tudi morda nekoliko podrobneje radi vedeli, kako se pripeti, da se zvezda Mars približa zemlji in kako pogosto se to pripeti.

Mars potuje okoli sonca v znatno bolj oddaljenem krogu kakor zemlja, torej je zemlja bližje soncu in je Mars sunaj zemljinega krožnega poleta. Ta dva planeta je lahko primerjati konjema, ki tečeta okoli ene točke; bolj oddaljeni mora napraviti večji pot, kajti oddaljenosti mora narediti večji krog. Ko tako konja tečeta v krogu, oni ki je bližje središču kroga potuje zadaj oddaljenega in če tako kar naprej tečeta v krog, se pripeti, da ob svojem času prideta v širici pri planetu, a oni bližje središču kroga takoj tudi pušča oddaljenega zadaj, ker ima krajši pot.

Na svojem nebesnem poletu je Mars sunaj zemlje kakor sunaj konj od središča kroga, zato mu

tudi vzame za polet 687 dni, dočim zemlja naredi krog okoli sonca v 365 dneh. Ko sta vtrije zemlja in Mars pri poletu okoli sonca, pravimo, da je Mars v "opoziciji" (nasprotju) kajti tedaj ga vidimo ravno v nasprotni strani od sonca. Umevno, da sta ob takem času planeta blizu skupaj, posebej včasih se zelo približata, in tako se bo zgodilo tudi 23. avgusta.

Ampak opozicija se ne pripeti vsako leto ali vsakrat, ko zemlja naredi svoj krog okoli sonca. Navadno je razdobje med opozicijami po dva leti in sedem tednov. Zakaj tako? Odvanso je seveda radi razlike v času obrata zemlje in Marsa.

Mislimo si poleta obeh planetov 365 dni. Zemlja v tem času dopolni svoj krog okoli sonca, dočim Mars v tem času preleti malo več kot polovico kroga in ima še 322 dni dopolni svoj krog. To se pravi, da je s zemlja prehitela Marsa za 322 dni, svojo pot nadaljuje naprej in ko preleti krog dvakrat (dve leti) je pa Mars še preletel več kot svoj krog. Zemlja mora podvziti še sedem tednov, pa ga zopet prehititi, da sta torej po 2 letih in sedmih tednih zopet vtrije.

Vsi planeti, ki so od sonca bolj oddaljeni kakor zemlja imajo silne poletje dobe, ampak so vse krajše kakor Marsova. Za dva notranja planeta Venero in Merkurja ima pa zemlja periodično opozicijo, ker je oddaljenjša od sonca kakor oni zvezdi. Jupitrov polet trajaja 399 dni, Saturnov pa 378 dni.

Za naše farmarje.

Is kokojereje.

Kokojereje čisto opaža mnogo nepravilnosti na gnezdih. Včasih pobere med navadnimi neobičajno veliko jajce (taka nepravilnost se še prenese), včasih mala jajčeca ali normalna z nepravilno vsebino itd. Vsemu temu je krivda na kokojih, to se pravi v kokojih jajčnikih, ki včasih povzročajo take nepravilnosti, da se kokojereje čudi. Vročki za vse pa so zelo enostavni.

Ravno mesena jajca, ki smrdijo, so včasih prava zagonetka kokojereju. Tako jajce je imelo biti še prej sneseno. Dogotovitvega je imela kokoj še prej na mestu, kjer se okoli rumenjaka in beljaka gradi lupina, kateri proces vzame 12 do 24 ur. Včasih se tam notri jajce zadržal dalj časa, čemur je kriva največ telesna toplota. Ako je prehladna, se jajce počasneje formira. Zgodilo se je že, da so ubito kokoj razparali in dobili v njih jajce, v katerem je bilo še malone izleženo piščeto. Je radi tega, ker jajce ni moglo po odvodniti iz kokoli. Umevno je, da kokoj ne more več znesti jajca, ko je enkrat tako dolgo v nji zadržano. Pogosto je tej nerodnosti krivo premalo gibanje kokoli. Treba jim je dati priliko, da imajo več vaje pri dobivanju hrane.

Jajca s mehki lupinami ali brez njih, so posledica pomanjkanja tvarine v hrani, ki jo kokoli porabijo za gradnjo lupine, ali pa je krivo vnetje onega dela v telesu, kjer se formira lupina. Pravijo, da zbežanje in prestrašitev perutne povzroči, da so jajca znesena predno je na njih dovršena lupina. Ako je nedostatek krivo vnetje, sneseno jajce brez lupine samo poslabša ptici položaj, ker jajce brez lupine znese težje kot normalnega.

Jajce v jajcu. To je pa nekaka smota središčnega dela jajčnika. Beljak se formira brez normalnega dražila od rumenjaka in je tedaj prisiljen odteti se tja, kjer se na njega prične sestavljati lupina. Ker je samaga beljaka s lupno vred malo, se včasih zgodi, da jajce preide nazaj proti središču jajčnika in se tam zopet začne formirati kot rumenjaka sredina, okoli pa beljak in okoli njega lupina. Tako jajce je navadno normalno, izgleda pa vendar malo čudno, ko ga gospodinja ubije in iz njega pade drugo manjše jajce.

Jajce s dvema rumenjaka ali redka praskan. V kokoli se pripeti nesreča, da se dva rumenjaka hkratu odtirata in se pomakneta proti jajčni odvodnici, kjer se zgodi isti proces kakor z vsakim jajcem, samo da se v tem slučaju okoli obeh rumenjakov skupaj prične zbirati beljak in nato lupina. Jajce s dvema rumenjaka je navadno večje od navadnih jajec in je uvarno, da poškode jajce odvodna cev. Če so taka jajca podložena v izvelitev, navadno proizvedejo spalne piščice ali pa dvojčka.

Slovenska Narodna Podporna Jednota
Ustanovljena 9. aprila 1904.
GLAVNI STAN: 2857-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS
Izvrševalni odbor:
UPRAVNI ODSEK:
Predsednik Vincent Calkins, podpredsednik Andrew Vidich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.
FOTOTNI ODSEK:
John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenka, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, 2405 S. Hamlin Ave., Chicago, Ill., John Terclik, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gorick, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.
BOLNIŠKI ODSEK:
OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2857-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambroski, Box 286, Moon, Run, Pa., John Gradiš, 14821 Pepper Ave., Cleveland, O.
ZAPADNO OKROŽJE: Anton Salar, Box 104, Gross, Kans., za jugoslov. Max Mar, Box 166, Buhl, Minn., za severoslov. Mike Zugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.
Nadzorni odbor:
Frank Zalta, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Samrak, 5817 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.
Združiteni odbor:
Predsednik Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., John Owen, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Jos. Shuk, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.
VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, O.
POZORI! — Korespondenca s gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:
VSA PISMA, ki so namenjena na pošto gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2857-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniške tajništvo S. N. P. J., 2857-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednute vobče se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2857-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE V ZVE I Z BLAGAJNISKIMI POSLI, se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2857-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaltu, predsedniku nadzornega odbora, digar naslov je zgornaj.
Vsi priizvi na gl. porotni odbor se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.
Vsi dopisi in drugi spisi, nanašajoči, oglaš., narodna in sploh vse bar je v zvezi s glasilom jednota, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2857-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

— Nepopolna mala jajca so tudi vzrok nerodnosti pri perutni. Včasih je jajčeca kokoli komaj tako veliko kot golobovo ali kot kroglice, s katerimi se igrajo otroci. Navadno vsebuje tako jajčeca samo beljak. V sredini jajčnika nedostaja rumenjaka, tako se beljak sam zbira skupaj in zbere v malo jajčece. Navadno kokoj tudi izleže tako jajce, ko preneha nesti.

KONEC GENERALNE STAVKE NA POLJSKEM.

Delavci so sprejeli razsodišče vlade komisije.

Varšava, Poljska, 18. avg. — Generalna stavka 200,000 delavcev v Gornji Šleziji je končana. Delavci, ki so zastavljali iz protesta proti podaljšanju delavnika, so sprejeli predlog vlade, da posebna vlada komisija razsaja o njihovem sporu z delodajalci.

UPRAVNIŠTVO

opozarja vse narodnike in druge čitatelje, naj nikar ne kupujejo nobenih posebnosti iz posameznih oglasov, ki se nahajajo v listu, ker nekateri so direktno sapeljivi. Vsak naj bo zelo previden in se vzele, če je mogoče predno kaj kupi iz oglasov, prebrida. Za vse oglašje so odgovorni le oglaševalci sami, nobene odgovornosti se prevzame upravnštvo in ne lastnik lista. Oglašje imamo zato, da nam pomagajo plačati list, kar ni vaša stvar, da dražijo v tiskarni in vse povsod. Torej bodite previdni. Če se pa nabirata, tedaj vse to pripisati sami sebi in ne nam.

Upravitelj.

ZA SLABO PREBAVO

pomanjkanje teka ter splošno oslabelost, vzemite

SEVERA'S BALZOL.

Splošna tonika za moške in ženske.

Pomaga naravi s tem da se ledede in jetra bodo prišla s svojim normalnim potovanjem in pretava bo zopet postala redna.

Cena 50 in 88 centov.

Vprašajte svojega lekarnarja.

W. F. SEVERA & CO., CHICAGO, ILLINOIS, U.S.A.

SLUŽKINJO ISKOM

za splošno domačo hišna dela in da si razume nekoliko tudi v kuhinji. Plašam po dogovoru. Oglasite se na spodnji naslov: Tel. 3615 South Chicago. Ali pa pišite na:

St. Elmo Hotel, 9921 Ewing Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

Potniki v stari kraj in emigrantje

starega kraja potujte prek:

EMIL KISS BANKIRJA
133—2nd Ave., New York

Denarne posiljave — Dolarji — Dinariji. Hranilni oddelk. Javni notarski urad. Pišite za informacije.

FRANK OGLAR.
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

